

CONSIDERAȚII TIPOLOGICE ASUPRA UNUI LOT DE PIESE DE PORT DESCOPERITE LA DOBROVĂȚ, JUD. IAȘI (SECOLELE XI-XIV P. CHR. ȘI EPOCA MODERNĂ)

Bogdan-Andrei Chiriloaie

Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu
chiriloaiebogdan@yahoo.com

Keywords: Dobrovăț, clothing accessories, typology, Moldavia, small finds.

Abstract: *The study focuses on the analysis of a distinct lot of twelve archaeological artifacts discovered in the territory of Dobrovăț, Iași County. This assemblage primarily consists of clothing accessories and adornments, including rings, buttons, and buckles, which are relevant for the study of local material culture. The research employs a typological and morphological examination of the items in order to establish their specific functionality and to identify valid analogies within the archaeological literature of the region. By correlating these finds with similar discoveries from other parts, the study aims to propose a chronological framework and to highlight the circulation of goods in this area. Furthermore, all these discoveries confirm the continuity of habitation and highlights the integration of the specific area into regional economic exchanges during medieval and modern periods. Ultimately, the publication of these pieces contributes to the enrichment of the archaeological map of Moldavia and offers new data regarding the evolution of accessories in the analyzed period.*

I. INTRODUCERE

Prin prezenta lucrare, propunem valorificarea științifică a unui lot inedit de piese, alcătuit din 12 artefacte încadrate în categoria small finds, respectiv inele, aplici, pandantive, nasturi și cheutoari. Toate aceste piese au fost descoperite în perimetrul localității Dobrovăț, județul Iași, la 1-2 km sud de sat, în pădurea Buda. Chiar dacă numărul de piese este unul redus, lotul reprezintă un ansamblu de piese importante, cu o relevanță documentară semnificativă pentru istoria locală și zonală, oferind mărturii prețioase despre tipologia elementelor de port, specifice zonei.

Articolul nostru se concentrează asupra analizei morfologice și stilistice a pieselor, urmărind îndeaproape stabilirea unor analogii, unde există, cu alte

obiecte asemănătoare și încadrarea lor în imaginea generală a descoperirilor de piese similare. Publicarea acestor materiale contribuie la completarea hărții descoperirilor din teritoriul actualului județ Iași și marchează noi repere pentru studiul evoluției pieselor de port și de îmbrăcăminte a comunităților din vremea respectivă.

Descoperirile arheologice sunt încadrate cronologic în cel de-al doilea mileniu al erei creștine și aduc importante informații cu privire la evoluția tipologică a diferitelor piese de port, descoperite pe teritoriul României. Indiferent dacă discutăm despre cultura medievală sau evoluția acesteia până în prezent, orice piesă descoperită joacă un rol important în contextul general al analizei trecutului. Totodată, cercetările arheologice din ultima perioadă oferă o importanță deosebită culturii materiale mărunte, *small findings*, marcând ideea conform căreia obiectele mărunte poartă cu ele martorii principali pentru reconstituirea vieții cotidiene și a preferințelor societății într-un anumit timp și spațiu. Pe baza acestor mărturii arheologice, analiza prezentă nu se rezumă doar la fixarea unui catalog, ci marchează o unealtă în înțelegerea și identificarea statutului social, schimburilor comerciale și a influențelor culturale venite din diferite spații culturale.

II. DESCRIEREA PIESELOR

I. Inele

1. sat, Dobrovăț, comuna Dobrovăț, jud. Iași.
2. Piesa a fost descoperită pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, în urma cercetărilor de suprafață.
3. Inel din AE ce prezintă o veriga dintr-o bară semiovală în secțiune. Expune un chaton lipit de baza superioară a verigii, cu o formă circulară. În ansamblu, podoaba se menține într-o stare foarte bună de conservare, fiind evidențiate mai multe caracteristici, printre care decorul, tipul aliajului și dimensiunile acestuia. În ceea ce privește decorul, pe întreaga suprafață a verigii pot fi observate cinci linii circulare, dintre care patru cu dimensiuni reduse, pe laterale, câte două, iar linia mediană se remarcă printr-o ieșire în relief. De asemenea, această linie mediană are și un decor propriu, de tip împletitură. Chatonul face corp comun cu veriga, prin lipitură, de o bună calitate. Decorul este unul ce surprinde o granulă în mijloc și alte patrusprezece în jurul celei mediane. Toate sunt de mici dimensiuni, cu dimensiuni aproximativ egale, cea din mijloc fiind puțin mai mare în lungime și lățime, însă înălțimea este egală în toate cazurile.
4. Di. – 15 mm; De. – 17 mm; Dc. – 17 mm; Dv. – 16 mm; G
5. Datare: sec. XIII-XIV.
6. Oța 2012, 142, pl. 11, nr. 14.

II. Aplici

A.

1. sat, Dobrovăț, comuna Dobrovăț , jud. Iași.
2. Piesa a fost descoperită pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, în urma cercetărilor de suprafață.
3. Aplică din AE sub formă semi-sferoidală cu 12 lobi, realizată prin imprimare. Se află într-o stare bună de conservare, slab exfoliată, fără alte defecte.
4. De. – 17 mm.
5. Date: Epoca Modernă.

B.

1. sat, Dobrovăț, comuna Dobrovăț , jud. Iași
2. Piesa a fost descoperită pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, în urma cercetărilor de suprafață.
3. Aplică din AE sub formă circulară. Se află într-o stare bună spre slab de conservare. S-a păstrat doar montura realizată prin turnare cu un decor compus din granule/bile, constituind un motiv floral.
4. De. – 16 mm.
5. Date: Epoca Modernă.

C.

1. sat, Dobrovăț, comuna Dobrovăț , jud. Iași.
2. Piesa a fost descoperită pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, în urma cercetărilor de suprafață.
3. Aplică din AE sub formă circulară, plată cu 9 lobi, realizată din același material, prin modelare. Se află într-o stare bună de conservare, slab exfoliată, fără alte defecte. Cei 9 lobi oferă un aspect floral, de petale. În zona mediană se află un orificiu cu diametrul de 4 mm.
4. De. 16 mm.
5. Date sec. XI-XII.
6. Dumitriu 2001, 266, pl. 61, nr.3.

D.

1. sat, Dobrovăț, comuna Dobrovăț , jud. Iași.
2. Piesa a fost descoperită pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, în urma cercetărilor de suprafață.
3. Aplică sau bucată de pafta din AE realizată prin batere și fasonare. Prezintă trei orificii de mici dimensiuni pentru a fi prinsă cu ținte sau nituri pe o curea sau pentru piesa de legătură a paftalei. În zona de mijloc prezintă 10 lobi ce oferă un aspect floral, de petale.
4. L. – 56 mm; l. – 44 mm.
5. Date: Epoca Modernă.

E.

1. sat, Dobrovăț, comuna Dobrovăț , jud. Iași.
2. Piesa a fost descoperită pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, în urma cercetărilor de suprafață.

3. Nasture din AE, de dimensiuni medii, în formă circulară. Se află într-o stare bună de conservare, fiind vizibile două linii circulare în zona de mijloc, ușor pronunțate în relief. Pe de o parte și alta a suprafeței se află două găuri, simetrice, ce indică faptul că acesta era atașat cel mai probabil de o căptușeală.

4. De. 11 mm.

5. Date: Epoca Modernă.

F.

1. sat, Dobrovăț, comuna Dobrovăț , jud. Iași
2. Piesa a fost descoperită pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, în urma cercetărilor de suprafață.

3. Nasture din AE, de dimensiuni medii, sub formă circulară. Este ușor bombat înspre exterior și se află într-o stare fragmentară precară. Prezintă urme de exfoliere și crăpătură în apropierea zonei mediane, însă nu afectează structura podoabei. Prezintă o linie circulară în zona de mijloc, ușor ieșită în relief. Pe de o parte și alta a suprafeței se află două găuri, simetrice, ce indică faptul că acesta era atașat cel mai probabil de o căptușeală.

4. De. 20 mm.

5. Date sec. XI-XII.

6. Dumitriu 2001, 273, pl.68, nr. 20. Pinter 2024, 159, pl. 43, C26-M13,

b.

G.

1. sat, Dobrovăț, comuna Dobrovăț , jud. Iași.
2. Piesa a fost descoperită pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, în urma cercetărilor de suprafață.

3. Nasture din AE, de dimensiuni medii, sub formă circulară. Este ușor bombat înspre exterior și se află într-o stare fragmentară bună. Prezintă urme de exfoliere, însă nu sunt atât de pregnante. Prezintă o linie circulară în zona de mijloc, ușor adâncită în structura podoabei. Pe de o parte și alta a suprafeței se află două găuri, simetrice, ce indică faptul că acesta era atașat cel mai probabil de o căptușeală.

4. De. 20 mm.

5. Date sec. XI-XII.

6. Dumitriu 2001, 273, pl.68, nr. 13, 16.

III. Pandantive

A.

1. sat, Dobrovăț, comuna Dobrovăț , jud. Iași.
2. Piesa a fost descoperită pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, în urma cercetărilor de suprafață.
3. Pandantiv de sticlă, oval sau aproape semicircular, aflat într-o stare bine conservată. Este înconjurat de o ramă din material din AE, sub formă de împletitură de dimensiuni reduse. Sticla prezintă o suprafața ce reflectă luciu, dar are și imperfecțiuni, zgârieturi și posibila prezență a unei patine.
4. L. – 20 mm; l. – 17 mm.
5. Datare: Epoca Modernă

B.

1. sat, Dobrovăț, comuna Dobrovăț , jud. Iași.
2. Piesa a fost descoperită pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, în urma cercetărilor de suprafață.
3. Pandantiv în forma de picătură cu bucla de prindere în partea superioară, iar corpul dominant metalic AE cu o zonă centrală ușor bombată și margine clar definită. Prezintă semne de uzură și oxidare, iar marginea precum și interiorul par a fi uzate sau alterate.
4. L. – 33 mm; l. – 18 mm.
5. Datare: Epoca Modernă.

IV. Nasturi

A.

1. sat, Dobrovăț, comuna Dobrovăț , jud. Iași.
2. Piesa a fost descoperită pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, în urma cercetărilor de suprafață.
3. Nasture globular din AE, de dimensiuni reduse, în formă de pară. Se păstrează într-o formă bine de conservare, lipsind doar un mic fragment din partea superioară de ataș. Este puțin bombat înspre exterior, oval, fără alte caracteristici.
4. L. – 10 mm; l. – 5 mm.
5. Datare sec. XI-XII.
6. Dumitriu 2001, 234, pl. 30, 9-28. Dumitriu 2001, 263, pl. 58, 5-6.

V. Cheotoare

A

1. sat, Dobrovăț, comuna Dobrovăț , jud. Iași.
2. Piesa a fost descoperită pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, în urma cercetărilor de suprafață.
3. Cheotoare vestimentară din AE, realizată prin turnare și sudare. Se află într-o stare foarte bună și prezintă un model floral în zona inferioară. Prezintă

un cârlig circular, care cel mai probabil era folosit pentru prinderea față de un material textil.

4. L. – 25 mm; l. – 11 mm. Di. – 9 mm;

5. Datare: Epoca Modernă.

III. DISCUȚII ȘI CONCLUZII

Analiza tipologică a lotului de piese arheologice descoperite în urma cercetărilor arheologice de suprafață efectuate pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, județul Iași, prezintă un orizont cronologic extins, care documentează locuirea zonei și evoluția culturii materiale locale în două etape istorice distincte: perioada medievală, încadrat cronologic în segmentul de timp cuprins între secolele XI–XIV p. Chr. și în Epoca Modernă.

Încadrările cronologice sunt ilustrate de prezența nasturilor globulari și a aplicelor lobate, a căror încadrare temporară este validată solid de analogiile existente în repertoriile arheologice efectuate în zonei Moldovei și a spațiului românesc, semnate de cercetători precum L. Dumitriu.¹ Mai mult, continuitatea locuirii în Evul Mediu este atestată documentar de inelul cu chaton și decor granular, datat în secolele XIII–XIV, cu bune analogii,² ce oferă indicii prețioase despre evoluția stilistică a podoabelor din regiune. Din perspectivă funcțională, repertoriul analizat este variat, incluzând atât elemente de podoabă propriu-zise, precum inelele și pandantivele, cât și accesorii vestimentare funcționale, de tipul nasturilor, aplicelor și cheotorilor, fapt ce sugerează o diversitate a pieselor de port utilizate în cadrul comunității. Un element deosebit de relevant pentru conturarea profilului așezării îl constituie inelul cu chaton și decor granular, încadrat cronologic în secolele XIII–XIV. Această piesă, prin calitatea execuției tehnice, sugerează o stratificare socială în cadrul comunității de la Dobrovăț sau, cel puțin, capacitatea anumitor indivizi de a achiziționa bunuri cu valoare simbolică ridicată. Această dezvoltare are loc odată cu intensificarea circulației și cu stabilizarea drumurilor comerciale din zona Moldovei.³

Prin urmare, lotul de piese arheologice descoperite pe teritoriul administrativ al comunei Dobrovăț, oferă repere importante privind cele două orizonturi cronologice distincte, respectiv perioada medievală (cu o concentrare pe secolele XI–XII și XIII–XIV) și Epoca Modernă, confirmând astfel

¹ Luminița Dumitriu, *Der Mittelalterliche Schmuck des Unteren Donaugebietes im 11.-15. Jahrhundert* (București: Tipored, 2001), p. 266, pl. 61, nr. 3.; p. 273, pl. 68, nr. 20.; p. 234, pl. 30, 9-28.; p. 263, pl. 58, 5-6.

² Silviu Oța, „Tombs with Jewels in the Byzantine Tradition Discovered on the Present-Day Territory of Romania, North of the Danube (End of the 11th Century–the 14th Century),” *Ziridava Studia Archaeologica* 26/1 (2012): 142, pl. 11, nr. 14.

³ Alexandru Berzovan, *At the borders of the Great Steppe. Late Iron Hillforts between the Eastern Carpathians and the Prut (5th – 3rd centuries BC)* (Cluj-Napoca: Editura Mega, 2022), 30.

continuitatea și stabilitatea demografică a comunității locale. Această persistență a locuirii în zona de silvo-stepă a Moldovei se înscrie, de altfel, în tiparul general de evoluție a așezărilor rurale din spațiul est-carpatic, fenomen analizat pe larg în cadrul unor lucrări semnate de V. Spinei și D. Gh. Teodor⁴. Aceștia subliniază faptul că, în ciuda instabilității politice cauzate de migrațiile ultimele valuri de populații nomade, în special mongolii, comunitățile locale au reușit să se mențină fapt vizibil și în cazul descoperirilor de la Dobrovăț.⁵

În ceea ce privește starea de conservare, materialul arheologic se prezintă, în ansamblu, în condiții bune, majoritatea obiectelor fiind întregi sau prezentând doar ușoare urme de exfoliere, ceea ce a permis o analiză detaliată a detaliilor morfologice și identificarea urmelor de utilizare, cum ar fi perforațiile simetrice pentru fixarea pe suport textil sau căptușeală. O caracteristică definitorie a acestui ansamblu o constituie omogenitatea materialului, majoritatea pieselor fiind confecționate din aliaje neferoase, fapt ce subliniază preferința și accesibilitatea metalului pentru obiectele de uz cotidian. Din punct de vedere tehnologic, studiul morfologic evidențiază stăpânirea unor procedee de manufacturare variate, adaptate necesităților epocii, de la turnare, tehnică vizibilă în cazul inelelor și al nasturilor globulare, până la batere, fasonare, sudare sau imprimare, procedee identificate în cazul paftalelor și al elementelor de prindere, în cazul pieselor moderne. Stilistic, decorul pieselor este dominat de motive geometrice, redată prin linii circulare și cercuri concentrice, dar și de elemente de inspirație vegetală, precum dispunerea lobilor sub formă de petale. Nasturii globulari și aplicele cu decor floral descoperite în situl ieșean, databile în secolele XI-XII, corespund perfect tiparelor de cultură materială răspândite în întreg bazinul carpatic, reflectând o anumită uniformizare a gustului estetic și a vestimentației.⁶

Așadar, materialul arheologic prezentat în rândurile de față, deși fragmentar, validează ipoteza conform căreia zona Dobrovățului a reprezentat un punct de locuire constant, a cărui evoluție culturală și economică reflectă fidel transformările majore parcurse de societatea românească de la formele incipiente

⁴ Victor Spinei, „Săpăturile de la Trifești (jud. Iași),” *Materiale și Cercetări Arheologice*, XVI (1986): 237–242. Victor Spinei, *Moldova în secolele XI–XIV* (Chișinău: Ed. Universitas, 1994). Dan Gh. Teodor, *Continuitatea populației autohtone la est de Carpați în secolele VI–XI e.n.* (Iași: Editura Junimea, 1984).

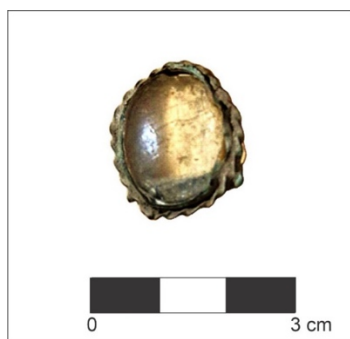
⁵ Dan Gh. Teodor, *Spațiul carpato-dunăreano-pontic în mileniul marilor migrații* (Buzău: Editura Alpha, 2003). Dan Gh. Teodor, „Interferențe etno-culturale la est și sud de Carpați în secolele V–XI d. Hr.,” *Musaio*, XII (2007).

⁶ Dan Gh. Teodor, *Descoperiri arheologice și numismatice la est de Carpați în secolele V–XI d. Chr.* (București, Muzeul Național de Istorie a României, 1997).

ale evului mediu până în pragul contemporaneității. Pe baza acestor afirmații, cercetările anterioare confirmă prezența locuirii în arealul analizat.⁷

LISTA PRESCURTĂRILOR

Di – diametrul interior
De – diametrul exterior
Dc – diametrul corpului
Dv – diametrul verigii
L – lungime
l – lățime
G – greutate
Gr – grosime
AE – Bronz/alte aliaje

1

2

3

4

1- Pandantiv; 2- Aplică; 3- Pandantiv; 4- Cheotoare.

PLANȘA 1.

⁷ Vasile Chirica, Marcel Tanasachi, *Repertoriul arheologic al județului Iași* (Iași: Academia de Științe Sociale și Politice a R.S. România, 1984), 126, XXIII.1.H; XXIII.1.K; XXIII.1.L; XXIII.1.M; XXIII.1.N.

1

2

3

4

1,2,4 - Aplici; 3- Nasture globular

PLANȘA 2.

1

2

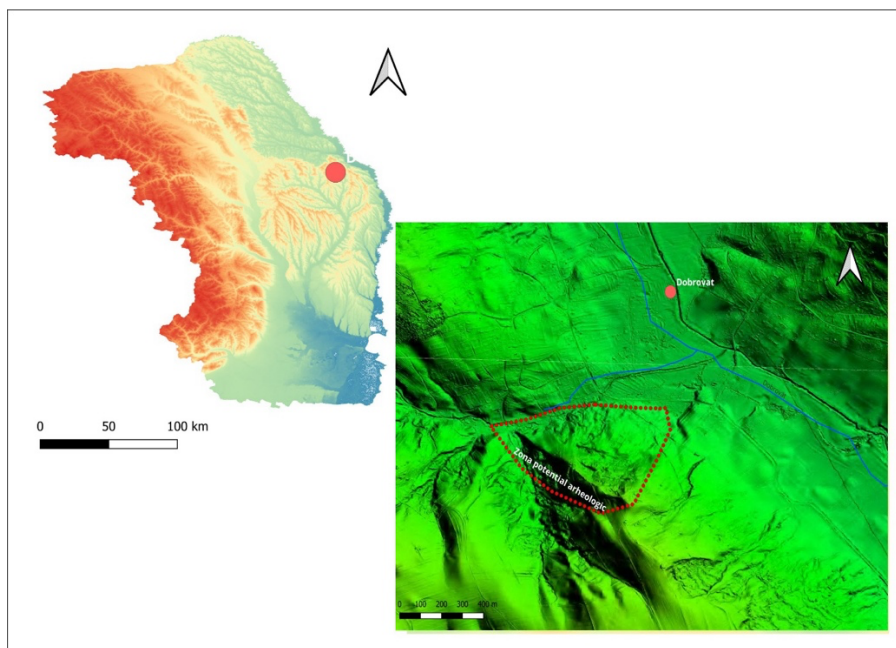

3

4

1,2,3- Aplici, 4- Inel
PLANȘA 3.

PLANȘA 4. HARTA ZONEI CU POTENȚIAL ARHEOLOGIC (LIDAR)